

Asia: VN/30301/2025

Sähköinen testamentti ja testamenttirekisteri; arviomuistio

1.1 Sääntelyn tarpeellisuus

Lausuntonne:

Vanhusasiavaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, jonka tehtävänä on edistää ikääntyneiden ihmisten asemaa ja heidän oikeuksiensa toteutumista. Vanhusasiavaltuutettu seuraa lainsäädännön kehittämistä ja toimeenpanoa sekä yhteiskunnallista päätöksentekoa ja arvioi niiden vaikutuksia ikääntyneisiin.

Lausuntopyyntö koskee arviomuistiota, jossa arvioidaan mahdollisuutta ottaa käyttöön sähköinen testamentti ja perustaa testamenttirekisteri Suomessa. Sähköisen testamentin osalta arvioidaan muun muassa testamentin laatimiseen, muotovaatimukseen, todistamiseen ja peruuttamiseen liittyviä näkökohtia. Valittuja teemoja tarkastellaan sekä aineellisen oikeuden että teknisten vaatimusten näkökulmasta.

Huomattava joukko iäkkäitä asioi muutoin kuin digitaalisesti

Tarkastelemme arviomuistiota ikääntyneiden näkökulmasta. On hienoa, että arviomuistion alussa tarkastellaan testamentin tekemistä myös iän näkökulmasta. Muistiossa oletetaan, että testamentteja tehdään pääosin korkeammassa iässä ja että tällä hetkellä Suomessa asuu yli 1,2 miljoonaa yli 65-vuotiaista henkilöä. Jos heistä kolmannes olisi tehnyt testamentin, olisi Suomessa jo ainoastaan yli 65-vuotiaiden tekemiä testamentteja yli 400 000.

Samasta yli 65-vuotiaiden ikäryhmästä tiedetään myös, että siihen kuuluu THL:n tuoreen väestötutkimuksen (Vehko ym. 2025) tulosten perusteella 500 000–600 000 henkilöä, joilta digitaidot joko puuttuvat kokonaan tai ne eivät riitä itsenäiseen asiointiin. Digitaalisia palveluja ei käytä itsenäisesti 65–74-vuotiaista 22 prosenttia, 75–84-vuotiaista 46 prosenttia ja yli 85-vuotiaista noin 70 prosenttia. (Vehko 2025.)

Suunniteltaessa sähköisen testamentin ja testamenttirekisterin perustamista olisi kyseisiä palveluja hyvä tarkastella erikseen iäkkäiden käyttäjien näkökulmasta. On tärkeä ottaa huomioon, että kaikki ikääntyneet eivät asioi nyt, eivätkä tulevaisuudessa digitaalisesti. Ikääntyneitä ja myös nuorempia ikäryhmiä koskevat digitaalisen asiointin ongelmat johtuvat monista eri syistä, eivätkä ne tule poistumaan minkään siirtymäajan jälkeen. Siksi on välttämätöntä, että vaihtoehtoiset tavat tehdä testamentti, todistaa se oikeaksi ja ilmoittaa tehty testamentti mahdolliseen rekisteriin säilytetään yhdenvertaisina asiointitapoina.

Iäkkäiden viimeisen tahdon toteutumisen turvaamisen kannalta on helppo olla arviomuistion kanssa yhtä mieltä siitä, että paperisen ja sähköisen testamentin tulee olla yhtä arvokkaita ja päteviä muotoja tehdä ja peruuttaa testamentti. Vanhusasiavaltuutettu on samaa mieltä myös siitä, että testamentti tulee voida peruuttaa myös muulla määrittelemättömällä, mutta yksiselitteisellä tavalla, kuten vapaamuotoisella kirjallisella ilmoituksella.

Turvallisen allekirjoituksen saaminen on ongelmallista, kun asioidaan toisen puolesta tai tuettuna

Vanhusasiavaltuutettu pitää tärkeänä, että nykyiset testamenttia koskevat muotovaatimukset ulottuvat myös sähköisiin testamentteihin. Sähköistä testamenttia tai testamentin rekisteröintiä koskevien hakemusten allekirjoitukselle tai sitä vastaavalle tekniselle toteutukselle tulee asettaa korkeat vaatimukset, kuten myös arviomuistiossa todetaan.

On varsin tavallinen tilanne, että ikääntyneen vahvan tunnistautumisen ja allekirjoittamisen välineet ovat myös jonkin toisen henkilön käytössä ja saatavilla. Tämä johtuu siitä, että nykyään on vaikea hoitaa asioita muutoin kuin sähköisesti, vaikka monien iäkkäiden omat taidot eivät riitä itsenäiseen digitaaliseen asiointiin. THL:n Terve Suomi -tutkimuksen mukaan noin 15 % yli 65-vuotiaista asioi sähköisissä palveluissa avustettuna (Vehko 2025).

Jos testamentin voisi allekirjoittaa samoilla vahvan tunnistautumisen ja allekirjoittamisen välineillä, joita käytetään päivittäisiä asioita koskevassa digitaalisessa puolesta asiointinissa, olisi väärinkäytösten riski todellinen ja huomattava. Allekirjoittamisen täytyy tapahtua jollain päivittäisestä asioiden hoitamisesta poikkeavalla tavalla, jotta se on luotettava ja turvallinen.

Ehdotettu avustajan käyttö vaatii vielä huolellista selvittämistä

Vanhusasiavaltuutettu suhtautuu varauksella arviomuistiossa esitettyyn ehdotukseen siitä, että testamentin tekijä voi valtuuttaa avustajansa toimimaan puolestaan sähköisen testamentin tekemistä varten rakennettavassa asiointipalvelussa suomi.fi-valtuuksien avulla. Olisi ainakin

ehdottoman tärkeää pohtia, kuinka tällaisessa tilanteessa turvataan se, että avustaja toimii testamentin tekijän tahdon mukaisesti, puolueettomasti ja luotettavasti, ja että hänen oma osaamisensa riittää sähköisen testamentin tekemiseen.

Paperisen testamentin asema on turvattava

Jotta paperinen ja sähköinen testamentti ovat yhdenvertaisia asiointitapoja, tulee julkiseen testamenttirekisteriin voida tallentaa sekä paperisia että sähköisiä testamentteja. Häättilatestamentti tulee säilyttää kansallisessa laissa.

Arviomuistiossa oleva huomio siitä, että ”testamenttirekisteri olisi syytä suunnitella niin, että testamentin tekijän tarpeet toisaalta suojata testamenttiaan ja toisaalta tarvittaessa muuttaa tai kumota testamenttinsa ovat tasapainossa” on erittäin tärkeä. Edelleen on syytä huolehtia siitä, ettei testamentin rekisteröintiä voi hakea toisen puolesta pelkän yleisen edunvalvontavaltuutuksen nojalla, jos valtuutuksessa ei olisi erikseen mainittu oikeutta hakea testamentin rekisteröintiä.

Vanhusasiavaltuutettu pitää välttämättömänä, että vaihtoehtoiset tavat tehdä testamentti, todistaa se oikeaksi ja ilmoittaa tehty testamentti mahdolliseen rekisteriin säilyvät yhdenvertaisina asiointitapoina. Valtuutettu pitää arviomuistiota hyvin valmisteltuna, mutta esittää, että mahdollisten muutosten ikävaikutukset ja toisen puolesta asioinnin tilanteet arvioidaan vielä huolellisemmin ennen asian edistämistä.

Helsingissä 30.3.2026

Päivi Topo, vanhusasiavaltuutettu

Ulla Buchert, asiantuntija

Lähteet

Vehko Tuulikki (2025) Sähköpostilla saadut tiedot, 27.11.2025.

Vehko Tuulikki, Saukkonen Petra, Hammar Teija, Kainiemi Emma, Parikka Suvi & Kyytsönen Maiju (2025) Digiosaaminen ja digipalveluiden käyttö 65 vuotta täyttäneillä. THL, Tutkimuksesta tiiviisti 44/2025.

1.2 Sähköisen testamentin laatiminen ja allekirjoittaminen

Lausuntonne:

Vanhusasiavaltuutettu pitää tärkeänä, että nykyiset testamenttia koskevat muotovaatimukset ulottuvat myös sähköisiin testamentteihin. Sähköistä testamenttia tai testamentin rekisteröintiä koskevien hakemusten allekirjoitukselle tai sitä vastaavalle tekniselle toteutukselle tulee asettaa korkeat vaatimukset, kuten myös arviomuistiossa todetaan.

On varsin tavallinen tilanne, että ikääntyneen vahvan tunnistautumisen ja allekirjoittamisen välineet ovat myös jonkin toisen henkilön käytössä ja saatavilla. Tämä johtuu siitä, että nykyään on vaikea hoitaa asioita muutoin kuin sähköisesti, vaikka monien iäkkäiden omat taidot eivät riitä itsenäiseen digitaaliseen asiointiin. THL:n Terve Suomi -tutkimuksen mukaan noin 15 % yli 65-vuotiaista asioi sähköisissä palveluissa avustettuna (Vehko 2025).

Jos testamentin voisi allekirjoittaa samoilla vahvan tunnistautumisen ja allekirjoittamisen välineillä, joita käytetään päivittäisiä asioita koskevassa digitaalisessa puolesta asiointissa, olisi väärinkäytösten riski todellinen ja huomattava. Allekirjoittamisen täytyy tapahtua jollain päivittäisestä asioiden hoitamisesta poikkeavalla tavalla, jotta se on luotettava ja turvallinen.

Vanhusasiavaltuutettu suhtautuu varauksella arviomuistiossa esitettyyn ehdotukseen siitä, että testamentin tekijä voi valtuuttaa avustajansa toimimaan puolestaan sähköisen testamentin tekemistä varten rakennettavassa asiointipalvelussa suomi.fi-valtuuksien avulla. Olisi ainakin ehdottoman tärkeää pohtia, kuinka tällaisessa tilanteessa turvataan se, että avustaja toimii testamentin tekijän tahdon mukaisesti, puolueettomasti ja luotettavasti, ja että hänen oma osaamisensa riittää sähköisen testamentin tekemiseen.

1.3 Sähköisen testamentin todistaminen

Lausuntonne:

-

1.4 Sähköisen testamentin peruuttaminen

Lausuntonne:

-

1.5 Muuta sähköisestä testamentista (ml. tekninen toteutus)

Lausuntonne:

-

2.1 Julkisen vallan ylläpitämisen testamenttirekisterin tarpeellisuus (muiden kuin sähköisten testamenttien osalta)

Lausuntonne:

-

2.2 Testamenttirekisterin toteuttamistapa ja sisältö

Lausuntonne:

Jotta paperinen ja sähköinen testamentti ovat yhdenvertaisia asiointitapoja, tulee julkiseen testamenttirekisteriin voida tallentaa sekä paperisia että sähköisiä testamentteja. Hätätilatestamentti tulee säilyttää kansallisessa laissa.

Arviomuistiossa oleva huomio siitä, että ”testamenttirekisteri olisi syytä suunnitella niin, että testamentin tekijän tarpeet toisaalta suojata testamenttiaan ja toisaalta tarvittaessa muuttaa tai kumota testamenttinsa ovat tasapainossa” on erittäin tärkeä. Edelleen on syytä huolehtia siitä, ettei testamentin rekisteröintiä voi hakea toisen puolesta pelkän yleisen edunvalvontavaltuutuksen nojalla, jos valtuutuksessa ei olisi erikseen mainittu oikeutta hakea testamentin rekisteröintiä.

2.3 Rekisteröinnin oikeusvaikutukset (ml. muuttaminen ja peruuttaminen)

Lausuntonne:

-

2.4 Edustajan käyttö rekisteröinneissä

Lausuntonne:

-

2.5 Testamenttirekisterin julkisuus, säilytysaika ja testamentista ilmoittaminen

Lausuntonne:

-

2.6 Muuta testamenttirekisteristä (esim. usean henkilön yhteinen testamentti)

Lausuntonne:

-

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Lausuntonne:

-

3.2 Muut huomiot

Lausuntonne:

-

Buchert Ulla
Vanhusasiavaltuutettu